

УДК 336.1:352

DOI: 10.25140/2411-5215-2020-3(23)-65-72

*Олександра Хомик***ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ
ТА МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК***Олександра Хомик***ФИНАНСОВАЯ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ
И МЕСТНОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ***Oleksandra Khomyk***FINANCIAL DECENTRALIZATION
AND LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT**

У статті досліджено базові засади формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації владних повноважень. Проаналізовано структуру доходів бюджетів органів місцевого самоврядування та динаміку надходжень місцевих бюджетів за роки впровадження реформи територіальної організації влади загалом по Україні та в Чернігівській області зокрема. Вказано на важливість активізації місцевого економічного розвитку як чинника посилення спроможності територіальних громад та успішності їхнього розвитку.

Ключові слова: децентралізація; фінансова децентралізація; місцеві бюджети; доходи місцевих бюджетів; спроможність територіальних громад.

Табл.: 1. Рис.: 2. Бібл.: 11.

В статье исследованы базовые принципы формирования местных бюджетов в условиях децентрализации властных полномочий. Проанализирована структура доходов бюджетов органов местного самоуправления и динамику поступлений местных бюджетов за годы внедрения реформы территориальной организации власти в целом по Украине и в Черниговской области в частности. Указано на важность активизации местного экономического развития как фактора усиления способности территориальных общин и успешности их развития.

Ключевые слова: децентрализация; финансовая децентрализация; местные бюджеты; доходы местных бюджетов; способность территориальных общин.

Табл.: 1. Рис.: 2. Библ.: 11.

The article examines the basic principles of local budget formation in the context of decentralization of power. The structure of local government budget revenues and the dynamics of local budget revenues over the years of implementation of the reform of the territorial organization of power in general in Ukraine and in Chernihiv region in particular are analyzed. The importance of intensifying local economic development as a factor in strengthening the capacity of territorial communities and the success of their development is pointed out.

Key words: decentralization; financial decentralization; local budgets; local budget revenues; capacity of territorial communities

Table: 1. Fig.: 2. References: 11.

JEL Classification: R51; H72

Постановка проблеми. Реформа територіальної організації влади, або як її частіше називають – децентралізація, вважається чи не найуспішнішою реформою в Україні. У 2020 році завершено формування нової територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування. У результаті реформи всі громади отримали однакові повноваження і ресурси, а разом з ними й відповідальність за розвиток власних територій. Це стало підґрунтям для посилення спроможності громад для надання визначеного спектра публічних послуг та поліпшення якості життя їхніх мешканців. При цьому відбувається так звана секторальна децентралізація – у сферах медицини, освіти, надання соціальних, адміністративних послуг, в інших сферах. Але в основі децентралізаційних процесів лежить фінансова децентралізація, яка зробила місцеві бюджети менш залежними від державного бюджету, створила можливості для планування розвитку територій та реалізації проєктів з облаштування інфраструктури та розвитку соціальної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема децентралізації загалом та фінансової децентралізації зокрема стає дедалі популярнішою в українській науці. І якщо до початку реформи та на її ранніх етапах більше уваги приділялося сутності децентралізації, її видам та можливим напрямом, то з розвитком реформи науковці більше зосереджуються на

питаннях ефективності проведення децентралізації, виявлення її переваг та недоліків з метою розроблення рекомендацій щодо подальшого ходу реформи. Проблеми децентралізації в Україні та її фінансових аспектів присвячені праці таких українських учених, як М. Бутко, С. Біла, І. Вахович, І. Луніна та ін. [1-3; 5; 8].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових публікацій із цієї теми, залишаються недостатньо обґрунтованими практичні аспекти та основні інструменти посилення фінансової спроможності громад за рахунок активізації місцевого економічного розвитку. Саме це й зумовило мету і завдання цієї статті.

Мета статті. Мета дослідження полягає у визначенні особливостей децентралізації в Чернігівській області, зокрема її фінансового аспекту, та окресленні можливих шляхів посилення спроможності громад.

Виклад основного матеріалу. Стратегічним завданням реформи децентралізації, яка сьогодні перебуває на завершальній стадії, є формування ефективного та спроможного місцевого самоврядування, створення комфортних умов для громадян незалежно від їх місця проживання, надання населенню високоякісних публічних послуг та наближення їх до людей. Досягнення зазначених цілей можливе лише за умов належного рівня місцевого економічного розвитку, фінансового забезпечення територій та достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів.

Успішність функціонування територіальних громад та їх спроможність залежить насамперед від фінансової забезпеченості на реалізацію повноважень, визначених чинним законодавством України, та наявністю ресурсів для розвитку.

Чернігівщина протягом років впровадження реформи децентралізації перебувала в авангарді процесу і стабільно була в п'ятірці регіонів-лідерів.

До початку реформи в області налічувалося 568 базових рад. Протягом 2015-2019 рр. шляхом об'єднання було сформовано 50 громад та ліквідовано 326 рад з 568 базових. Тобто за п'ять років впровадження на Чернігівщині реформи децентралізації оптимізували органи місцевого самоврядування в менш кількісний та більш якісний склад. Це надало змогу громадам перебрати на себе більшість повноважень, підвищити фінансову спроможність територій та ефективність використання фінансових ресурсів.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 564-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Чернігівської області» визначено 57 спроможних територіальних громад.

Водночас утворені громади різняться за своїми параметрами – чисельністю населення, розміром території, наявністю ресурсів для розвитку і, відповідно, спроможністю – фінансовою, кадровою, інституційною. І від того, як громада зможе налагодити роботу з посилення фінансової спроможності, залежить успішність її розвитку загалом.

Як зазначає М. Бутко, децентралізація владних повноважень – це дійсно безальтернативний шлях якомога повного залучення просторових (насамперед, економічних) ресурсів [2], а ефективність суспільного розвитку в умовах посилення інтеграції України у світовий господарський простір безпосередньо залежить від організації управління процесами модернізації продуктивних сил територіальних формувань, регіонів та країни загалом. Модернізація діючої системи управління повинна гарантувати гармонізацію діяльності всіх ієрархічних рівнів з метою формування конкурентоспроможного господарства та вирішення основного завдання – підвищення рівня життя населення [3].

С. Біла вважає, що бюджетна децентралізація є невід'ємною складовою процесів стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні. Її роль полягає у створенні дієвих стимулів щодо зацікавленості громад та ОМС у тому, щоб залучити

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

на місця, у регіони інвесторів; сприяти розвитку підприємництва, малого та середнього бізнесу, самозайнятості населення. Адже чим більше на певній території буде бізнес-структур, тим більше надходжень отримують місцеві бюджети, і тим більше коштів громада зможе витратити на власний благоустрій, на вирішення нагальних питань місцевого розвитку. Така система передбачає знищення корупції щодо поведінки «влада – бізнес», підвищення відкритості та прозорості у сфері прийняття рішень ОМС щодо благоустрою та саморозвитку територіальних громад [1].

Уже сьогодні можемо констатувати, що в результаті реформи суттєво зросла зацікавленість органів місцевого самоврядування до збільшення надходжень до місцевих бюджетів, причому поєднуючи пошук резервів їх наповнення з покращенням адміністрування податків і зборів та ефективним використанням бюджетних коштів.

Громади починають звертати увагу на необхідності формування оптимальної структури видатків бюджету, створенні ефективного управлінського апарату, здійсненні постійного аналізу видатків з метою запобігання нераціональному витрачання бюджетних ресурсів.

Показники стану виконання місцевих бюджетів реально демонструють загальний стан громад та їхні можливості до саморозвитку. Адже наявність достатніх ресурсів у громаді дає можливість реалізовувати програми місцевого розвитку, соціальні та інфраструктурні проекти, які, у свою чергу, сприятимуть розвитку підприємництва та залученню інвестиційних ресурсів для подальшого економічного розвитку.

Відповідно до Бюджетного та Податкового кодексів України до основних доходів загального фонду бюджетів сіл, селищ та міст належать: 60 % податку на доходи фізичних осіб; акцизний податок із реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підаткованих товарів; 5 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення та 3 % рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату; податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності; плата за надання адміністративних послуг; місцеві податки та збори – податок на майно (нерухомість, землю, транспорт); єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір. Основними доходами спеціального фонду бюджетів органів місцевого самоврядування є 25 % екологічного податку; надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів – кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності, включаючи кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них та ін.; 75 % коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва; власні надходження бюджетних установ [4; 11].

Внесеними 15 грудня 2020 року змінами до Бюджетного кодексу України законодавчо закріплена норма про зарахування до місцевих бюджетів 13,44 % акцизного податку на пальне [7]. За збереження цієї норми досить гостро боролися органи місцевого самоврядування та їх асоціації, адже саме акциз із пального ставав джерелом доходів громад для реалізації соціальних проектів та проектів поліпшення інфраструктури. В окремих, не надто великих громадах, але які мають на своїй території АЗС, саме акциз із пального може приносити до 50 % доходів у місцевий бюджет.

Саме завдяки внесенню змін до Бюджетного та Податкового кодексів України, починаючи з 2015 року, зростає роль власних надходжень місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України.

Частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету (без врахування міжбюджетних трансфертів) зросла з 18,5 % у 2015 році до 23,3 % у 2019 році. Це відбувається завдяки тому, що доходи місцевих бюджетів зростають вищими темпами, ніж доходи державного бюджету. Обсяг доходів місцевих бюджетів зріс в 2,5 раза у 2019 році порівняно з 2015 роком, тоді як надходження до державного бюджету зросли в 1,9 раза.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Усього за 2019 рік місцевих бюджетів надійшло 300,2 млрд грн. З них до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 275 млрд грн. Приріст надходжень до загального фонду проти 2018 року становив 17,6 %.

Доходи місцевих бюджетів Чернігівської області загалом за 2019 рік становили 13,9 млрд грн з урахуванням міжбюджетних трансфертів або 6,5 млрд грн без них (таблиця).

Таблиця

*Динаміка доходів зведеного, державного й місцевих бюджетів
(без міжбюджетних трансфертів) у 2015-2019 рр.*

Показник	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2019
Зведений бюджет, млрд грн	652,0	782,7	1017,0	1184,3	1289,8
Державний бюджет, млрд грн	531,5	612,1	787,5	920,8	989,6
Частка державного бюджету у доходах Зведеного бюджету, %	81,5	78,2	77,4	77,8	76,7
Місцеві бюджети, млрд грн	120,5	170,7	229,5	263,5	300,2
Частка місцевого бюджету в доходах Зведеного бюджету, %	18,5	21,8	22,6	22,2	23,3

Джерело: [10].

За січень-листопад 2020 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 262,1 млрд грн. Приріст надходжень до загального фонду порівняно з відповідним періодом попереднього року, попри несприятливі умови для розвитку економіки в умовах пандемії COVID-19 становив 4,7 %. При цьому надходження податку на доходи фізичних осіб зросли на 6,6 %. Темпи приросту ПДФО вищі за середній показник по Україні мали 11 регіонів. Загалом обсяг надходжень ПДФО за січень-листопад становив 157,4 млрд грн. Водночас плати за землю надійшло на 5,4 % менше в порівнянні з відповідним періодом минулого року, що пов'язано передусім зі звільненням бізнесу від сплати цього платежу під час весняного «локдауну». Фактичні надходження податку на нерухоме майно за січень-листопад 2020 року склали 5,5 млрд грн, приріст надходжень проти січня-листопада минулого року становить 17,4 %. Надходження єдиного податку за січень-листопад 2020 року становили 36 млрд грн, приріст надходжень проти січня-листопада минулого року – 7,2 % [10].

Якщо говорити про структуру доходів місцевих бюджетів, то найвагомішу частину в них займають дотації та субвенції з державного бюджету, що говорить про надмірну залежність місцевих бюджетів від державного.

Хоча, як показує рис. 1, децентралізаційні процеси та секторальні реформи поступово зменшують залежність місцевих бюджетів від державного бюджету, але ця залежність ще залишається суттєвою. У середньому по Україні за 2015-2019 рр. питома вага трансфертів з державного бюджету в доходах місцевих бюджетів зменшилась з 59,1 до 46,4 %. При цьому місцеві бюджети Чернігівської області залишаються занадто залежними від державного бюджету – питома вага трансфертів з державного бюджету в доходах місцевих бюджетів перевищувала середні по країні значення і становила 52,7 %, тобто перевищувала власні надходження.

Ситуація, коли в місцевих бюджетах міжбюджетні трансферти переважають над власними надходженнями, не заохочує територіальні громади до нарощування економічного потенціалу та його ефективного використання.

Якщо не брати до уваги міжбюджетні трансферти до державного бюджету, то основним бюджетоутворюючим податком є ПДФО, який займає у структурі доходів місцевих бюджетів, враховуючи надходження до загального і спеціального фондів, 55 %, а в доходах загального фонду – майже 60 %.

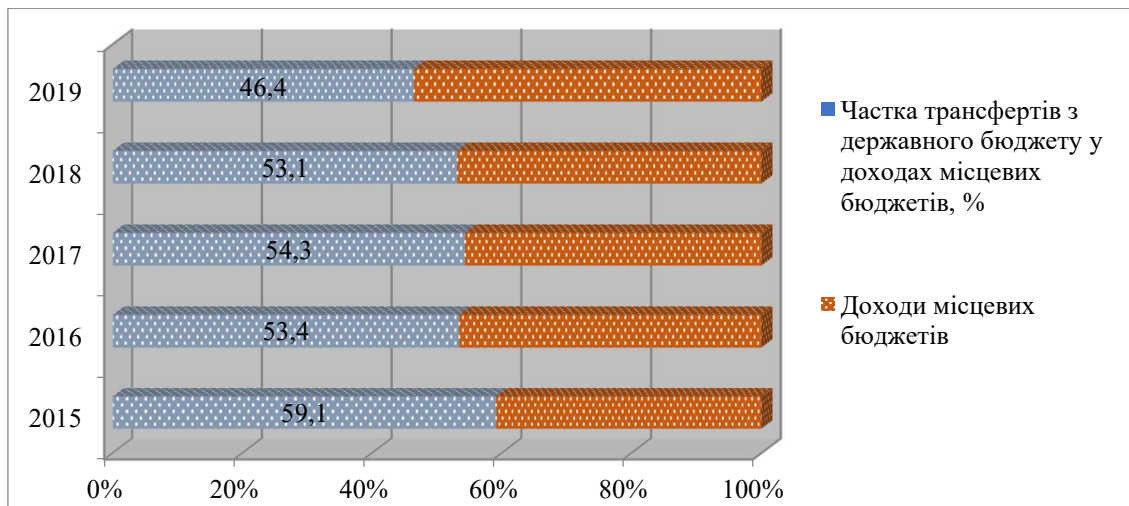

Рис. 1. Частка трансфертів із державного бюджету в доходах місцевих бюджетів
Джерело: [10].

У структурі доходів місцевих бюджетів Чернігівської області за 2019 рік ПДФО становив 56,8 % від надходжень загального і спеціального фондів, або ж 60,8 %, якщо брати до уваги тільки загальний фонд.

За січень-листопад 2020 року до місцевих бюджетів Чернігівщини надійшло доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у сумі 6293,1 млн грн, що в порівнянні з відповідним періодом 2019 року більше ніж на 6,2 % (рис. 2).

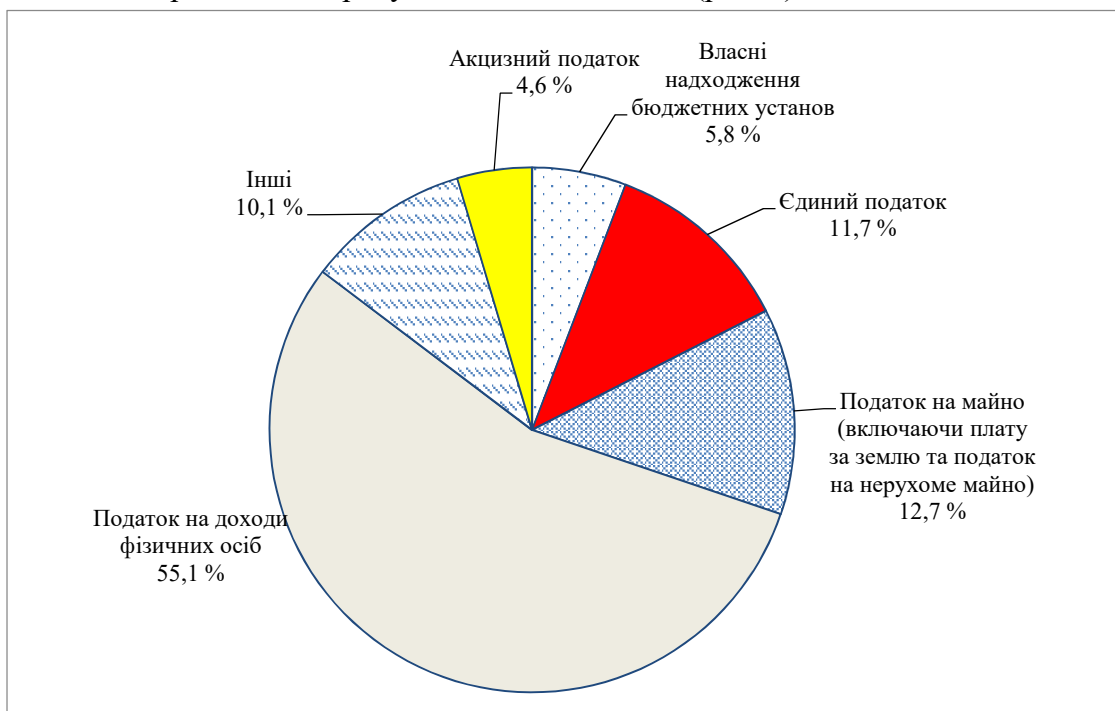

Рис. 2. Структура доходів місцевих бюджетів
(без урахування міжбюджетних трансфертів) за 2019 рік

Джерело: [10].

Надходження податку на доходи фізичних осіб, який у структурі доходів місцевих бюджетів посідає панівну позицію, зросли на 9,3 % порівняно з відповідним періодом 2019 року, єдиного податку – на 6,6 %. Водночас надходження податку на нерухоме майно, в частині плати за землю, у зв'язку з відсутністю нарахувань та сплати цього податку в березні 2020 року згідно із Законом України від 30.03.2020 № 540 «Про

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», порівняно з відповідним періодом 2019 року зменшилися на 0,2 %.

Тобто основу місцевих бюджетів формують податки, обсяг надходжень яких безпосередньо залежить від ситуації в економічній сфері територій. Тому для громад надзвичайно важливими мають бути питання економічного розвитку, залучення інвестицій з метою створення нових робочих місць, підтримка малого і середнього підприємництва.

І саме цим питанням новоутворені громади часто недостатньо приділяють уваги, надаючи перевагу, наприклад, питанням соціальної інфраструктури. Однак перш ніж гроші витратити, їх потрібно навчитися заробляти, тобто задіювати всі доступні інструменти підтримки економічного розвитку.

Отримані протягом останніх років місцевими бюджетами додаткові фінансові ресурси дозволили збільшити в усіх регіонах обсяг капітальних видатків у розрахунку на одну особу населення в середньому по Україні до 2,1 тис. грн.

За 2019 рік найбільший обсяг капітальних видатків із місцевих бюджетів, що припадає на одного мешканця регіону, був у м. Києві (5,8 тис. грн), Київській (3,2 тис. грн), Донецькій (2,8 тис. грн), Полтавській (2,7 тис. грн), Дніпропетровській та Одеській (2,6 тис. грн) областях, а найменший – у Херсонській (0,7 тис. грн), Чернігівській, Сумській та Рівненській (0,8 тис. грн), Кіровоградській, Житомирській та Волинській (0,9 тис. грн) областях [10].

У 2019 р., порівняно з 2014 р., державна фінансова підтримка місцевого та регіонального розвитку була більшою в 41,5 раза. У 2014 р. на ці цілі спрямовувалася лише субвенція на соціально-економічний розвиток у розмірі 0,5 млрд грн. У 2015 р. до ДФРР було виділено 2,9 млрд грн, а з 2016 р. – додано субвенцію на інфраструктуру ОТГ у розмірі 1 млрд грн. З 2017 р. почали виділяти кошти на будівництво спортивних об'єктів, субвенцію на розвиток медицини в сільській місцевості та кошти на підтримку секторальної регіональної політики. У 2019 р. було також передбачено субвенцію на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг загального користування місцевого значення в сумі 14,7 млрд грн. Сумарно за період 2015–2019 рр. із Державного бюджету України на реалізацію програм і проєктів регіонального розвитку загалом по Україні було виділено 23 млрд грн [6].

На реалізацію проєктів регіонального розвитку Чернігівській області у 2020 році було передбачено понад 1,3 млрд грн. Це кошти державного фонду регіонального розвитку (92,7 млн грн), субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій (103,7 млн грн), кошти дорожнього фонду (831,9 млн грн), субвенція на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості (62,9 млн грн), субвенція «Спроможна школа для кращих результатів» (20 млн грн) та інші.

На нашу думку, основним завданням новоутворених громад на сучасному етапі має стати створення сприятливих умов для економічного розвитку та розширення власних джерел надходжень їхніх бюджетів. Для цього кожна громада насамперед має визначитися з пріоритетами власного розвитку з урахуванням конкурентних переваг та оцінкою власних можливостей, тобто кожна територіальна громада повинна мати чітку стратегію власного розвитку з визначеними точками зростання. Територію має об'єднувати не лише назва, а й нове спільне бачення майбутніх перспектив.

Основними інструментами, що сприяють розвитку громад є: програми державної підтримки, зокрема ДФРР; державно-приватне партнерство; міжнародна технічна допомога; співробітництво територіальних громад; приватні інвестиції.

ДФРР покликаний передусім фінансувати розвиткові проєкти, тобто ті, що спрямовані на забезпечення економічного розвитку регіону, активізацію інвестиційної діяльності, підвищення рівня зайнятості населення. Водночас ДФРР поки що не зміг стати конкурсом саме проєктів розвитку.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Наприклад, на конкурс проєктів регіонального розвитку по Чернігівській області, що можуть реалізовуватися за кошти ДФРР у 2021 році, подано 158 проєктів. Із них тих таких, що стосуються економічного розвитку або можуть сприяти такому розвитку, – лише 28 (і вони, на жаль, здебільшого низької якості). Тобто серед поданих проєктів дуже мала кількість проєктів розвитку.

Прискорення економічного зростання регіонів та територій передбачає реалізацію проєктів, які забезпечать економічний розвиток та підвищення конкурентоспроможності регіонів, активізацію інвестиційної діяльності, підвищення рівня зайнятості населення та створення додаткових робочих місць. Такими проєктами, зокрема, можуть стати індустріальні парки та інші інноваційні об'єкти в регіонах, проєкти підтримки кооперативів у сільській місцевості, кластерних об'єднань тощо.

Водночас серед проблем місцевого економічного розвитку, які лежать у законодавчій площині, – оптимізація управлінської діяльності підприємств, яка на практиці призводить до втрат територіальними громадами частини ПДФО, який сплачується за місцем реєстрації юридичної особи або відокремленого підрозділу, а не за місцем фактичного провадження виробничої діяльності. На наш погляд, необхідне законодавче закріплення норми про сплату податків за місцем провадження виробничої діяльності, оскільки працівники таких підприємств користуються соціальною інфраструктурою територіальних громад, на території яких працюють і проживають, при цьому надходження від їхньої діяльності отримують інші місцеві бюджети.

Висновки та пропозиції. Отже, нарощування фінансової спроможності територіальних громад нерозривно пов'язано з активізацією місцевого економічного розвитку, а децентралізація в бюджетній сфері є вагомим інструментом забезпечення фінансової стійкості регіональних соціально-економічних систем та активізації економічного розвитку регіональних господарських комплексів. Фінансова децентралізація зробила місцеві бюджети менш залежними від державного бюджету і створила умови для планування подальшого розвитку громад та втілення цих планів у життя. Водночас органи місцевого самоврядування мають ефективно задіювати всі доступні інструменти активізації економічного розвитку з метою посилення власних джерел фінансування, здатності до самозабезпечення та саморозвитку на базі використання наявного економічного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Біла С. О. Вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2015. Вип. 27. С. 60-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2015_27_10.
2. Бутко М. П. Біфуркаційний стан державотворчого ядра України в умовах реалізації євроінтеграційного курсу. *Економіка України*. 2017. № 10. С. 49–64.
3. Бутко М. П. Інституціональні механізми підвищення ефективності процесів децентралізації владних повноважень. *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток*. 2017. № 1. С. 7–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pandr_2017_1_3.
4. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
5. Вахович І. М., Купира М. І. Регіональний вимір бюджетного регулювання депресивних територій в системі забезпечення соціально-економічної безпеки : монографія. Луцьк : ІВВ Луц. НТУ, 2017. 221 с.
6. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2020. 153 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-v-ukraini_0.pdf.
7. Законопроект України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» № 4100-д від 05.11.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70337.

8. Луніна І. О. Бюджетна децентралізація: цілі і напрями реформ. *Економіка України*. 2016. № 1. С. 61–75.

9. Міністерство розвитку територій та громад України: офіційний сайт. URL: <https://www.minregion.gov.ua>.

10. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

11. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010. *Верховної Ради України*. 2011. № 13-17. Ст. 112. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

References

1. Bila, S. O. (2015). Vplyv detsentralizatsii na stymulivannia ekonomichnoho zrostantia terytorialnykh hromad v Ukraini [Decentralization influence on stimulating Ukrainian territorial community's economic growth]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 18: Ekonomika i pravo – Scientific journal of NPU named after MP Drahomanov. Series 18: Economics and Law*, 27, pp. 60-68. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2015_27_10.

2. Butko, M. P. (2017). Bifurkatsiinyi stan derzhavotvorchoho yadra Ukrainy v umovakh realizatsii yevrointehratsiinoho kursu [Bifurcation state of Ukraine's state-building core under conditions of implementation of the European integration course]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, (10), pp. 49–64.

3. Butko, M. P. (2017). Instytutsionalni mekhanizmy pidvyshchennia efektyvnosti protsesiv detsentralizatsii vladnykh povnovazhen [Institutional mechanisms of enhancing the performance of decentralization of authentic authorities]. *Publichne administruvannia: naukovi doslidzhennia ta rozvytok – Public administration: research and development*, (1), pp. 7–12. http://nbuv.gov.ua/UJRN/pandr_2017_1_3.

4. Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine], Code № 2456-VI (on July 8, 2010) (Ukraine). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

5. Vakhovych, I. M., Kupyra, M. I. (2017). *Rehionalnyi vymir biudzhethnoho rehulivannia depresyynykh terytorii v systemi zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky [Regional dimension of budget regulation of depressed areas in the system of socio-economic security]*. IVV Luts. NTU.

6. Zhalilo, Ya. A. (Ed.). (2020). *Detsentralizatsiia i formuvannia polityky rehionalnoho rozvytku v Ukraini: nauk. dop. [Decentralization and policy development of regional development in Ukraine: science. ext.]*. NISD. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-v-ukraini_0.pdf.

7. Zakonoproekt Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy» № 4100-d vid 05.11.2020 [Draft Law of Ukraine “On Amendments to the Budget Code of Ukraine” № 4100-d of November 5, 2020]. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70337.

8. Lunina, I. O. (2016). Biudzhethna detsentralizatsiia: tsili i napriamy reform [Budget decentralization: goals and directions of reforms]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, (1), pp. 61–75.

9. Ministerstvo rozvytku terytorii ta hromad Ukrainy: ofitsiinyi sait [Ministry of Development of Territories and Communities of Ukraine: official website]. <https://www.minregion.gov.ua>.

10. Ministerstvo finansiv Ukrainy: ofitsiinyi sait [Ministry of Finance of Ukraine: official website]. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

11. Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine], Code № 2755-VI (02.12.2010). <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

Хомик Олександра Дмитрівна – кандидат економічних наук, директор, Департамент розвитку економіки та сільського господарства Чернігівської обласної державної адміністрації (вул. Шевченка, 7, м. Чернігів, 14000, Україна).

Хомик Олександра Дмитрієвна – кандидат економічних наук, директор, Департамент розвитку економіки і сільського господарства Чернігівської обласної державної адміністрації (ул. Шевченка, 7, г. Чернігів, 14000, Україна).

Khomyk Oleksandra – PhD in Economics, Director, Department of Economic Development and Agriculture of Chernihiv Regional State Administration (7 Shevchenko Str., 14000 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: olexandra.dobrota@gmail.com